Probleemloze lammerenopfok

In het vorige nummer van Veehouder & Veearts gingen we in op de wijze waarop men goed voorbereid het aflammerseizoen in kon gaan. Na deze aandacht voor een goede start van de lammeren is het nu tijd voor het juiste vervolg: voorkomen van uitval en groeivertraging tijdens de opfok.

RENÉ VAN DEN BROM, dierenarts gezondheidszorg kleine herkauwers bij de Gezondheidsdienst voor Dieren

In dit artikel besteden we aandacht aan een aantal problemen die kunnen worden gezien tijdens de opfok van de lammeren.

Bacteriële aandoeningen

De twee meest beruchte oorzaken van plotselinge sterfte bij opgroeiende lammeren in Nederland zijn enterotoxaemie en zomerlongontsteking. Enterotoxaemie wordt veroorzaakt door de gifstoffen van *Clostridium perfringens*. In veel gevallen betreft het de snelst groeiende lammeren die plotseling dood worden gevonden. Het rantsoen, met name het aanbod van koolhydraten in de darm, speelt een belangrijke rol bij het optreden van enterotoxaemie. Zomerlongontsteking wordt meestal veroorzaakt door de bacterie *Mannheimia haemolytica*, maar soms wordt *Pasteurella multocida* aangetoond. De naam van de ziekte zomerlongontsteking dekt de lading niet goed, aangezien de ziekte gedurende het gehele jaar kan worden gezien. Bovendien kunnen er naast longontsteking ook andere ziektebeelden optreden, waaronder bloedvergiftiging. Doordat plotselinge sterfte een symptoom is van beide aandoeningen, is het niet altijd gemakkelijk om klinisch het onderscheid tussen enterotoxaemie en zomerlongontsteking te maken. In geval van plotselinge sterfte kan door middel van pathologisch onderzoek worden vastgesteld wat de oorzaak van de sterfte is. Voor beide aandoeningen geldt dat het verloop zeer snel kan zijn en dat een behandeling in veel gevallen te laat komt. Beiden aandoeningen kunnen worden voorkomen door middel van vaccinatie.

Parasitaire infecties

Parasitaire infecties kunnen naast groeivertraging ook voor sterfte zorgen. Het is verstandig om tijdens de stalperiode een plan op te stellen voor het komende weideseizoen. Hierin moet onder andere aandacht zijn voor de beweidingsschema's, uitvoeren van mestonderzoek, eventuele behandelingen en de daarvoor te gebruiken middelen.

Nematodirose: veelal na lange koude winters

Nematodirose is een maagdarmwormziekte die met name bij jonge lammeren ernstige diarreeproblemen kan geven. Nematodirose kenmerkt zich door enorme dorst, vanwege uitdroging. De ziekte kan wanneer niet snel genoeg wordt ingegrepen tot sterfte leiden. Nematodirus-infecties overwinteren op het land. Nematodirose is een ziekte waartegen dieren weerstand moeten opbouwen. Een therapie moet alleen worden ingesteld wanneer op basis van de combinatie van klinische klachten, bedrijfshistorie en de bevindingen van mestonderzoek of ander aanvullend onderzoek de ziekte wordt vermoed/aangetoond. Het middel van eerste keus voor een infectie met Nematodirus is een middel uit de groep van (pro)benzimidazolen. Zie voor meer informatie over nematodirose, de Veterinaire Agenda (pag. 31).

Coccidiose: niet elke Eimeria-soort veroorzaakt ziekte

Coccidiose is een besmettelijke darmaandoening die meestal wordt gezien bij lammeren van 3 tot 12 weken leeftijd. De ziekte coccidiose wordt veroorzaakt door ziekteverwekkende Eimeria-soorten. Daarnaast komen ook meerdere niet-ziekteverwekkende Eimeria-soorten voor. Het is belangrijk om bij mestonderzoek te kijken naar het type Eimeria dat aanwezig is. De belangrijkste verschijnselen van coccidiose zijn diarree, vaak wat zwartig en soms met bloed gemengd, lammeren persen op de mest, vertonen koliek, zijn lusteloos, willen niet vreten en ze kunnen uitdrogen en sterven. Het stellen van de diagnose moet worden gedaan op basis van de combinatie van het klinische beeld, de leeftijd van optreden, historie van het bedrijf en aanvullend onderzoek. Wanneer de diagnose is gesteld, moet een koppelbehandeling worden ingesteld. Maatregelen op het gebied van hygiëne zijn essentieel in het kader van preventie.

Haemonchose: 'schoon' de weide in

Een belangrijke parasiet die elk jaar weer problemen veroorzaakt is de rode lebmaagworm (*Haemonchus contortus*). Deze parasiet overwintert niet op het land, zoals nematodirus-infecties, maar in 'winterslaap' in de schapenpopulatie. Rondom de geboorte worden deze wormen 'wakker' vanuit hun winterslaap. De ooien moeten daarom na het aflammeren, voordat ze naar buiten gaan, ontwormd worden met een goed werkzaam middel in een juiste dosering. Op deze wijze wordt de infectiedruk op het land voor het komende weideseizoen beperkt.

Kobaltgebrek

Een bekende oorzaak van groeivertraging is een gebrek aan kobalt/vitamine B12. Verschijnselen die kunnen worden waargenomen zijn onder andere sloomheid, dorre droge vacht, dikke kop, traan-

Mestonderzoek

Na het uitvoeren van een wormbehandeling met het juiste middel, in de juiste dosering en op de juiste wijze toegediend, is het verstandig om het effect van de behandeling te controleren. Resistentie van wormen tegen ontwormmiddelen breidt zich de laatste jaren steeds verder uit. Door het effect van een therapie te controleren wordt snel duidelijk of er mogelijk sprake is van resistentie, waarop de schapenhouder dan weer kan anticiperen. Controle van een behandeling voor maagdarmwormen kan worden gedaan door een mengmonster van een steekproef van de behandelde dieren te nemen 10 tot 14 dagen na de behandeling. Om de behandeling voor leverbotziekte te controleren moet na 21 dagen een mengmonster van de behandelde dieren worden genomen.

Maagdarmwormen: plan van aanpak essentieel

De stalperiode is het moment om na te denken over de beweidingsmethodiek voor het komende seizoen. Wanneer schapen met lammeren tot ongeveer 1 juli om de drie weken kunnen worden omgeweid en vanaf 1 juli om de twee weken naar schone weides kunnen worden gebracht, is ontwormen niet snel nodig. Om te controleren of ontwormen nodig is moet mestonderzoek worden uitgevoerd. In geval van twijfel omtrent de mogelijke aanwezigheid van een maagdarmworminfectie is het aan te bevelen om mestonderzoek uit te laten voeren. Na het uitvoeren van een wormbehandeling kan door 10 tot 14 dagen later mestonderzoek te laten verrichten worden gekeken of de behandeling het gewenste effect heeft gehad. In een plan van aanpak wordt verder gekeken welke middelen het best kunnen worden ingezet.

strepen, slechte groei en zonnebrand. De diagnose kan worden gesteld door van een aantal lammeren met klinische klachten bloedonderzoek te laten verrichten. Wanneer een tekort aan vitamine B12 wordt aangetoond, dient het tekort te worden aangevuld. Dit kan onder andere door de lammeren krachtvoer te gaan verstrekken, door kobalt op het land aan te brengen of door kobalt via het drinkwater te verstrekken. Het eenmalig toedienen van kobalt blijkt vaak onvoldoende effectief te zijn.

Conclusie

Om een goede start een passend vervolg te geven, is het goed om over een aantal zaken van tevoren goed na te denken. Uit deze beknopte beschrijving aangaande gezondheidsproblemen bij opgroeiende lammeren blijkt dat een goed rantsoen, goede hygiëne, het tijdig uit laten voeren van vaccinaties en een goed bedrijfsplan essentiële onderdelen zijn om de groei van lammeren te optimaliseren.

Leverbot in seizoen 2012/2013

Afgelopen winter hebben veel bedrijven, met name in het westen van Nederland, te maken gehad met leverbotziekte. Het is belangrijk om te controleren of de schapen na het ophokken zonder leverbot weer het land in worden gelaten. Dit kan worden gedaan door van een steekproef van de schapen een mengmestmonster te laten onderzoeken op de aanwezigheid van leverboteieren.

Foto 1. **Clostridium**: De roodverkleuring van een deel van de darm is bij dit plotseling dood gevonden lam veroorzaakt door enterotoxaemie.
Foto 2. **Fasciola hepatica**: Leverbot-ei. Aanwezigheid van eieren van de leverbot in de mest duidt op een infectie met volwassen leverbotten.
Foto 3. **Nematodirus**: Nematodirus-ei. Wanneer er eieren van Nematodirus worden gevonden zonder dat er sprake is van klinische klachten is een behandeling niet nodig.
Foto 4. **Eimeria**: Mestmonster waarin meerdere typen Eimeria te zien zijn. Nu is het zaak om te kijken of er ziekteverwekkende Eimeria's aanwezig zijn. Alleen in geval van de aanwezigheid van ziekteverwekkende Eimeria's in combinatie met bijpassende klinische klachten in de juiste leeftijdscategorie is een behandeling geïndiceerd.
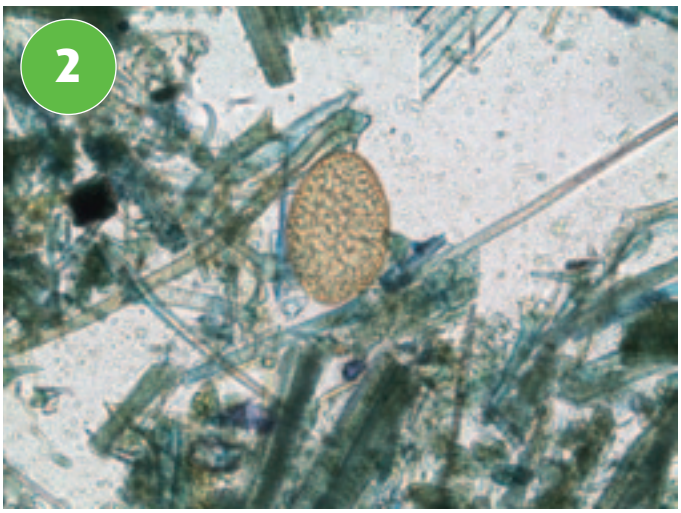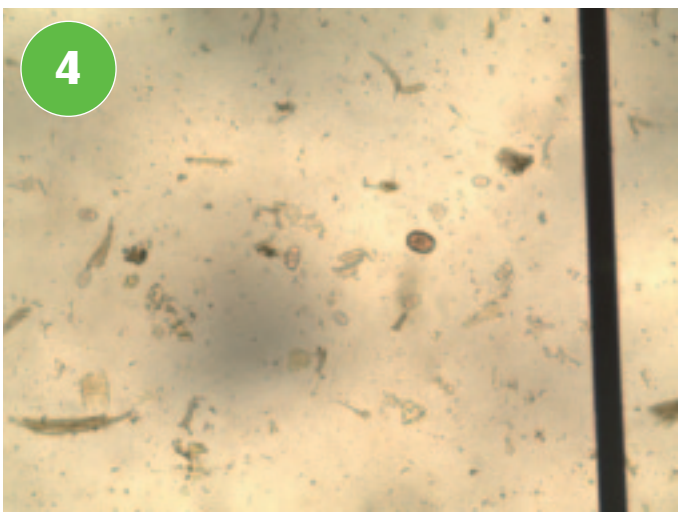
FOTO'S: GD